

Evropsko okolje — Stanje in možnosti 2005

Povzetek

Evropske izboljšave, lokalne izbire, globalni vplivi

Rezultati raziskave Eurobarometer kažejo, da Evropejci cenijo svoje okolje. Večina vprašanih (več kot 70 odstotkov) si želi, da bi nosilci odločanja okoljskim, gospodarskim in socialnim politikam pripisovali enako težo. Evropejci so kot posamezniki pripravljeni izvajati okoljske ukrepe, naredili pa bi več, če bi bili bolje seznanjeni z okoljskimi možnostmi, ki ne zahtevajo večjih finančnih vlaganj. Prav tako bi storili več, če bi bili prepričani, da to počnejo tudi njihovi sodržavljeni.

V zadnjih 30 letih je bilo veliko narejenega za izboljšanje okolja v Evropi. Iz bencina je bil večinoma odstranjen svinec. Klorofluoroglikovodiki, ki povzročajo tanjšanje ozonskega plašča, so bili postopno odpravljeni. Emisije dušikovih oksidov zaradi cestnega prometa so se zmanjšale za okrog 90 odstotkov v primerjavi s stanjem, kakršno bi bilo, če ne bi uvedli katalizatorjev.

Izboljšave so očitne tudi na drugih področjih. Zaradi vse bolj obsežnega čiščenja komunalnih voda so si lahko evropske reke, jezera in rečna ustja opomogli od onesnaženja. Zavarovana naravna območja v Evropski uniji danes predstavljajo 18 odstotkov celotnega ozemlja in prispevajo k vzdrževanju ekosistemov in ohranjanju biotske raznovrstnosti. Gozdovi se počasi širijo in nekatere regije se obnavljajo hitreje kot prej. Te in še mnoge druge izboljšave prinašajo koristi za zdravje ljudi in njihovo kakovost življenja.

Vendar pa se bomo z glavnimi problemi spopadali v prihodnosti. Najbolj skrb zbujajoče so podnebne spremembe, katerih vplivi se domnevno že odražajo v vedno pogostejših ekstremnih vremenskih dogodkih, pomanjkanju vode v določenih regijah in taljenju polarnega ledu. Veliko pozornosti bo potrebno posvetiti tudi onesnaženosti zraka, nadzoru kemikalij, ohranjanju pokrajine za obvarovanje biotske raznovrstnosti in kot proizvodnega vira, izboljšanju kakovosti in količine sveže vode ter zagotavljanju zdravja oceanov. Oceani so pomembni ekosistemi, ki ohranjajo mnoge ekološke dobrine, od katerih smo odvisni.

Nekaj teh problemov bomo lahko rešili s povečano rabo obnovljivih virov energije, kot sta veter in sončna energija, ki nadomeščajo omejene neobnovljive vire, za katere se bojujejo razvita in tudi razvijajoča se gospodarstva.

Mnogo trenutnih okoljskih težav, s katerimi se spopadamo, izhaja iz načina rabe tal, gospodarske sestave Evrope ter našega načina življenja. Vse to je težko spremeniti. Najbolj opazna sprememba je premik v razmišljanju o porabi in ne samo o proizvodnji. Boljša ozaveščenost o vplivih na okolje in zdravje pozitivno vpliva na naše vsakodnevne odločitve kaj kupiti, kje živeti in delati ter kam potovati.

Izdatki gospodinjstev so v EU15 med letoma 1990 in 2002 narasli za eno tretjino. Predvideva se, da se bodo izdatki v EU25 do leta 2030 podvojili in da bodo nastale velike razlike med dohodkovnimi skupinami in regijami. V vedno bolj globaliziranem gospodarstvu imajo odločitve potrošnikov vse večji vpliv ne le na okolje v Evropi, ampak tudi na mnoge druge dele sveta. Da bi lahko spremenili neugodne smeri razvoja, so potrebne poglobljene raziskave, ki bodo omogočile boljše razumevanje možnih vplivov.

S približno petimi 'globalnimi hektari' na osebo je 'ekološki odtis' EU25 — površina, ki je po ocenah potrebna za proizvodnjo virov, ki jih porabimo, in za absorbiranje odpadkov, ki nastanejo — približno za polovico manjša od tiste v Združenih državah Amerike, vendar je vseeno večja kot ekološki odtis na Japonskem. Je tudi več kot dvakratno povprečje držav, kot so Brazilija, Kitajska ali Indija. Že skupna globalna raba naravnih virov je vsako leto za približno 20 odstotkov višja od stopnje nadomeščanja. Temu pravimo 'živeti od kapitala namesto od obresti'.

Naraščajoča urbanizacija, opuščanje zemljišč

Skoraj tretjina evropskega prebivalstva živi v mestnih ali primestnih območjih, ki pomenijo okrog deset odstotkov celotne površine Evropske unije. Delež ni visok, vendar se moramo zavedati, da imajo lahko

navzkrižni interesi glede različno intenzivne rabe tal neugodne učinke na kakovost prvotnih zemljišč.

Nedavne analize kažejo, da je bilo več kot 800 000 dodatnih hektarjev naravnih proizvodnih zemljišč spremenjenih v umetne površine za domove, pisarne, trgovine, tovarne in ceste, kar pomeni šest odstotkov več urbanih območij na celini med letoma 1990 in 2000. Ta površina je enaka trikratni površini Luksemburga in predstavlja občutno krčenje naravnega kapitala. Eden glavnih dejavnikov, ki vplivajo na takšno urbano širjenje, je nizka cena kmetijskih zemljišč v primerjavi z že urbaniziranimi.

Tudi turizem se hitro razvija, delno zaradi nizkih cen zračnega prometa in naraščajočega števila premožnega in starajočega se prebivalstva Evrope. In tudi ta prispeva k raztezanju mestnih območij, predvsem v zaledju obalnih aglomeracij, kot na primer vzdolž zelo razvite sredozemske obale. Slabo načrtovan razvoj turizma lahko prav tako poveča pritisk na območja, ki so že pod vplivom vodnega stresa.

Z rastjo urbanih območij narašča tudi raba tal in vode iz sosednjih območij. Ta rast vpliva na glavne 'storitve', ki naj bi jih zagotavljala narava, to so naravno filtriranje podzemnih voda v vodonosnikih pitne vode, ohranjanje mokrišč in genske raznovrstnosti, ki jih najdemo na območjih z ekstenzivnim kmetijstvom majhnega obsega. Krčenje gozda lahko temeljito spremeni odtekanje deževnice, kar lahko povzroči plazove in druge težave, ter povečanje območij, na katerih obstaja nevarnost poplav.

Spremembe podnebja so tu

Povprečne evropske temperature so v zadnjih stotih letih narasle za 0,95 stopinje Celzija in po pričakovanjih bodo v prihajajočem stoletju narasle še za dve do šest stopinj Celzija. Ponekod bi lahko daljša rastna obdobja koristila kmetijstvu, drugje pa bi bilo zaradi hudega pomanjkanja vode in hujših (in težje napovedljivih) vremenskih dogodkov kmetovanje bolj tvegano.

Naraščajoče temperature morja so zaradi večje verjetnosti cvetenja alg — strupenega fitoplanktona —

škodljive za življenje v morju in za ljudi. Zooplankton — na dnu prehranjevalne verige — in ribe, ki jim je ta glavni vir hrane, sledijo gibanjem temperature. Pravzaprav so se nekatere vrste že odselile na tisoče kilometrov proti severu. Na pohodu so tudi kopenske živalske in rastlinske vrste. Na žalost pa za nekatere vrste selitev ni izhod. Alpske vrste, ki živijo na najvišjih območjih, imajo vse manj možnosti za naslednjo selitev.

V odgovor so se ministri Evropske unije dogovorili o dolgoročnem cilju, da se lahko globalna temperatura poveča za največ 2 °C nad predindustrijsko stopnjo. Navedli so tudi, da je treba za doseganje tega cilja koncentracijo CO₂ stabilizirati pod 550 ppm, kar zahteva globalno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v razvitih državah za okrog 60 do 80 odstotkov do leta 2050 v primerjavi z letom 1990. Kratkoročno je Evropska unija na splošno na poti, da izpolni svoje cilje iz Kjotskega sporazuma, zahvaljujoč načrtu Evropske unije za mednarodno trgovanje z nacionalnimi emisijskimi pravicami in drugimi ukrepi, vključno z Evropskim programom za podnebne spremembe. Vendar pa bo srednjeročni načrt za leto 2020, ki predvideva 15 do 30 odstotno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov glede na stopnjo iz leta 1990, težje doseči.

Iz študij scenarijev, ki jih je izvedla Evropska agencija za okolje, je mogoče ugotoviti, da leži ključ do gospodarstva z nizkimi emisijami ogljika predvsem v treh ukrepih: zmanjševanju porabe energije, povečanju deleža energije iz obnovljivih virov ter izboljšanju energetske učinkovitosti proizvodnje in porabe električne energije. Proizvodnja električne energije iz obnovljivih virov postopoma narašča, možnost povečanja zmogljivosti jedrske energije v večini držav pa je vprašanje in predmet vročih razprav.

Počasen napredek pri gospodarjenju z energetskimi potrebami

Po letu 2000 je večjo učinkovitost proizvodnje električne energije in zmanjšanje potreb industrije po energiji izravnala vedno večja poraba energije potrošnikov

---

in storitvenih dejavnosti. Vse več gospodinjstev uporablja večje število električnih naprav. Kot kažejo študije, električne naprave porabijo tri do 13 odstotkov električne energije v gospodinjstvih.

Po pričakovanjih naj bi do leta 2030 zahteve po energiji v Evropi narasle za skoraj 20 odstotkov, kar je dosti počasneje, kot je predvideno za rast BDP, vendar bo to še vedno imelo neugoden vpliv na podnebne spremembe. Še vedno se premalo uvajajo stroškovno učinkoviti ukrepi za izboljšanje energetske učinkovitosti. Kombinirane termoelektrarne-toplarne bi lahko pripomogle k večji učinkovitosti oskrbe z energijo. Zajetje in skladiščenje ogljika bi lahko služilo kot prehodna tehnologija. Ukrepi glede energetske učinkovitosti za stavbe, vozila in izdelke široke porabe, ki bi jih spodbudili tržno zasnovani instrumenti in pravilniki, bi lahko pripomogli k zmanjšanju povpraševanja.

V srednjeročnem obdobju bi lahko trajno vlaganje v energijo iz obnovljivih virov, energetsko učinkovitost in v vodik kot vir energije pripomoglo k manjši odvisnosti Evrope od fosilnih goriv. Zadnje bi bilo še posebno v pomoč prometnemu sektorju, katerega rast je najhitrejša med vsemi dejavnostmi, ki prispevajo k povečanim energetskim potrebam in emisijam CO₂ v Evropi. Skrb zbuja je, da se bo po pričakovanjih to gibanje v prihodnjih desetletjih še nadaljevalo. Predvsem letalski promet naj bi v letih med 2000 in 2030 podvojil svoj delež v celotnem prometu.

Evropska unija se je izkazala kot vodilna sila pri postavljanju ciljev za zmanjšanje toplogrednih plinov. Ugotovila je, da pomeni preveliko tveganje že to, da se ne ukrepa. Preusmeritev na energetske vire z majhnim deležem ogljika, kot predlagajo načrti Evropske agencije za okolje, bo imela za posledico višje račune za energijo za porabnike. Vendar pa mnoge študije, ki obravnavajo to vprašanje, kažejo, da ima tudi neukrepanje svojo ceno. Neka študija omenja, da so 'družbeni stroški ogljika' — to so stroški celotne družbe za vsako tona ogljika, ki se sprosti v atmosfero — okrog 60 evrov na tona. Po drugih študijah naj bi bili ti stroški še višji. Ocene se razlikujejo glede na to, kako se denarno ovrednotijo

dolgoročni vplivi na podnebje, kmetijstvo, kakovost zraka, škodljivce, oskrbo z vodo in bolezni.

Na te stroške lahko pogledamo tudi s takšnega zornega kota, da upoštevamo, da se emisije toplogrednih plinov v EU25 gibljejo od pet do 25 ton ogljikovega dioksida na osebo, odvisno od tega, v kateri državi živi. Družbeni stroški za omenjene količine so od 300 do 1500 evrov na osebo. To primerjamo z oceno dodatnih stroškov v znesku 45 evrov na osebo leta 2030 za gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljikovega dioksida, zadnje je občutno cenejše.

Smo bolj zdravi, vendar pa smo še vedno izpostavljeni snovem, ki onesnažujejo

Evropa je naredila velik korak pri zmanjšanju onesnaževanja zraka kot sta na primer odprava smoga na mnogih območjih in zmanjšanje kislosti dežja. Vendar pa visoke koncentracije delcev, in še posebno ozona v prizemni plasti, povzročajo zdravstvene težave tako v mnogih mestih kot okoliških območjih. Prizemni ozon uničuje zdravje ekosistemov in pridelke na širokih kmetijskih območjih Evrope.

Kljub zmanjšanju emisij so koncentracije onesnaževal še vedno visoke, pogosto nad zelenimi cilji. Izpostavljanje koncentracijam povzroča krajšo življenjsko dobo, prezgodnjo smrt in splošno poslabšanje zdravja. Povečan promet, 30 odstotkov za tovor in 20 odstotkov za potnike v zadnjih desetih letih pomeni, da se zaradi pomembnih tehnoloških izboljšav emisije na splošno niso zmanjšale.

Evropa izgublja 200 milijonov delovnih dni na leto zaradi bolezni, povezanih z onesnaženim zrakom. Poleg tega povzroči po ocenah Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) 6,4 odstotka smrti in bolezni evropskih otrok onesnaženje na prostem. Ta številka je nesorazmerno višja v novih državah članicah Evropske unije. Analiza, ki podpira Tematsko strategijo o onesnaženosti zraka, objavljeno septembra 2005, je pokazala, da bodo bistveni vplivi na zdravje ljudi in ekosistem še dalje prisotni kljub polnemu upoštevanju obstoječe zakonodaje.

Tudi izboljšave prometnih tehnologij, od hibridov do vozil na vodikov pogon, imajo svoj delež pri zmanjšanju izpostavljenosti. Tudi urbanistično načrtovanje bi lahko v mnogih mestnih območjih ponudilo celosten pristop k prometu kot k pravi nadomestni možnosti za avtomobilski prevoz.

Prebivalci Evrope so izpostavljeni tudi vedno večji mešanici kemičnih onesnaževal, ki jih prinašajo hrana in sodobni izdelki za široko porabo, vključno s pohištvom, oblačili in gospodinjskimi izdelki. Vedno bolj se tudi poudarjajo povezave med kemikalijami in naraščajočim številom primerov raka na reproduktivnih organih (modih, prostati in dojkah) in otroško levkemijo. Trdnih dokazov za to sicer ni, vendar pa so povsod prisotni sledovi kemikalij v krvnih vzorcih ljudi in v okolju očiten razlog za zaskrbljenost. Treba je ukrepati. Manjša uporaba nevarnih kemikalij v kmetijstvu in manj njihovih ostankov v potrošniških izdelkih bi pripomogla k zmanjšanju večinoma nepoznanih vplivov teh kemijskih mešanic.

Preprečevanje onesnaževanja se splača

Veliko truda je bilo vloženega v čiščenje komunalnih odpadnih voda in v zmanjšanje industrijskih odpadnih snovi, ki onesnažujejo vodo. Vendar pa bo preteklo še nekaj časa, preden se bo direktiva o čiščenju komunalnih odpadnih voda v celoti izvajala. Napredek je bil dosežen z investicijami in izpopolnjenimi oblikami čiščenja.

Usmeritve kažejo, da se bo onesnaženost odpadnih voda v prihodnje še naprej zmanjševala v državah EU10 ob podpori strukturnih in kohezijskih skladov Evropske unije. Izkušnje politike čiščenja odpadnih voda v zadnjih dvajsetih letih kažejo, da so vlaganja v zmogljivosti za obdelavo odpadkov v kombinaciji z realističnimi gospodarskimi spodbudami za zmanjševanje onesnaževanja pri viru najbolj stroškovno učinkovit način za zmanjšanje takšnega onesnaževanja.

Evropska unija je poskušala zmanjšati onesnaževanje iz kmetijstva s politikami, kot je nitratna direktiva.

Medtem pa vlaganja vodnega gospodarstva še naprej zagotavljajo kakovost pitne vode. Izpiranje v evropske reke in podzemne vode se nadaljuje zaradi uporabe organskih in mineralnih gnojil ter pesticidov. Po pričakovanjih naj bi se uporaba teh kemikalij zmanjšala v EU15, uporaba mineralnih gnojil v EU10 pa naj bi

---

s povečanjem intenzivnosti kmetijstva narasla za 35 odstotkov do leta 2020.

Težave v zvezi s kakovostjo evropske podzemne vode bodo še vedno prisotne na mnogih območjih, kajti onesnaževala, ki se izpirajo v zemljo, lahko šele po več desetletjih prispejo v naše reke, jezera in vodne zaloge. Varovanje s spremenjenimi kmetijskimi praksami je stroškovno učinkovitejša od čiščenja, predvsem v daljšem obdobju.

Izčrpavanje naravnih virov

Stanje svetovnih ribjih zalog kaže na nevarnost čezmerne rabe naravnih virov in poškodovanja funkcij ekosistema. Ribe so zadnji veliki vir prosto živeče hrane. Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) je ocenila, da se v 75 odstotkih svetovnih zalog rib lovi prevelike količine in da so glavni naravni plenilci, kot sta tuna in morski pes, vse redkejši.

Zaradi izčrpanja mnogih evropskih zalog so se ribolovne flote ob podpori bilateralnih dogovorov in subvencij premaknile dalje. Te ribolovne flote so z zajetjem velikih količin vrhunskih vrst vplivale na uničenje prehranjevalne verige z ribolovom. To je povzročilo ogroženost številnih gospodarsko pomembnih vrst in prav tako sestave ekosistema.

Na kopnem bo 18 odstotkov evropskih površin, ki bodo določene kot zaščitena območja v skladu z Naturo 2000, pripomoglo k zagotavljanju zdravja in raznovrstnosti ekosistemov. Ne glede na to pa potekajo v evropskih pokrajinah, ki so del kulturne dediščine in osnova za biotsko raznovrstnost, splošne in potencialno nepovratne spremembe. S tem se spreminja vpliv na vrste in na delovanje ekosistema.

Največje izgube habitatov in ekosistemov za biotsko raznovrstnost na celini so leta 1990 doživele resave, grmišča in tundra ter blatni, močvirni in barjanski habitati. Mnogo drugih mokrišč je bilo izgubljenih zaradi razvoja obalnih območij, gorskih akumulacij in rečnih inženjerskih del. Podobno, vendar dostikrat bolj

intenzivno kot prej je izsekavanje gozdov, čeprav je prekritost Evrope z gozdovi večja kot pred kratkim.

Te izgube vplivajo na posamezne vrste. Kljub politikam varovanja, ki so del evropske strategije za ohranjanje ključnih habitatov prostoživečih živali in rastlin, so mnoge vrste še vedno ogrožene, vključno z 42 odstotki domačih vrst sesalcev, 15 odstotki vrst ptic, 45 odstotki vrst metuljev, 30 odstotki vrst dvoživk, 45 odstotki vrst plazilcev in 52 odstotki sladkovodnih rib.

Prsti v Evropi se razlikujejo, na celotnem kontinentu lahko najdemo več kakor 30 glavnih vrst prsti. Izgubljena prst se lahko sčasoma nadomesti z naravnimi procesi, vendar pa se v 50 letih proizvede le nekaj centimetrov nove prsti. Prst je treba obravnavati kot neobnovljivi vir. Grozijo ji mnoge nevarnosti — erozija, pozidava, onesnaženje, zasoljevanje. Njihovo reševanje se je izkazalo kot težavno in bo glede na pričakovani razvoj urbanizacije, intenzivnega kmetijstva in industrializacije oziroma deindustrializacije v Evropi še naprej izziv.

Potrebe po vodi še naprej naraščajo, predvsem v gospodinjstvih. Po pričakovanjih naj bi se v prihajajočem desetletju poraba vode povečala za 70 odstotkov. Povečana je tudi poraba vode za namakanje posevkov, namenjenih za prehrano, predvsem v južni Evropi, kjer so že vidni znaki vodnega stresa. Podnebne spremembe naj bi te težave še razširile in povečale. Dolgoročna razpoložljivost obilnih, zanesljivih in čistih zalog vode bo postala pomembnejša v okviru prihodnjega prostorskega načrtovanja, predvsem v Sredozemlju.

V zadnjem desetletju je Evropa dosegla ločitev gospodarske rasti od porabe materialov in energije. Vendar pa je raba virov v celoti ostala nespremenjena. Med državami članicami Evropske unije obstajajo velike razlike glede materialne intenzitete, saj se ta giblje od okrog 11 kg/evro BDP do manj kot 1 kg/evro BDP. Te razlike je mogoče delno pojasniti z ravnotežjem med industrijo in storitvami.

Ne glede na to pa je donosnost virov in energije v zahodni Evropi poprečno štirikrat večja kot v novih državah članicah Evropske unije. Zato imajo države

EU25 velike možnosti, da dosežejo večje ravnotežje v donosnosti s prenosom tehnologije in drugimi ukrepi.

Integracija, inovacije in tržna reforma

Uspešne okoljske politike Evropske unije so se v zadnjih tridesetih letih osredotočile predvsem na dobro viden točkovni vir onesnaženja. Reševanje teh težav se je izvajalo v glavnem s predpisi in tehnološkimi inovacijami. Nov izziv je zdaj razvijanje in izvajanje dolgoročnih politik za tiste gospodarske sektorje, ki najbolj prispevajo k razpršenim virom onesnaženja.

Znaten napredek naj bi bil opazen čez več desetletij dolgoročnega, skladnega, a prilagodljivega oblikovanja politike ob široki podpori državljanov. To pomeni, da bodo zagotavljanje javnih informacij in ukrepi za povečanje ozaveščenosti vedno bolj ključni za učinkovito oblikovanje politike.

Učinkovite politike bodo morale nadalje spremeniti vedenje evropskih potrošnikov in usmeriti predvsem prometni, energetski in kmetijski sektor v dejavnosti, ki so manj škodljive za okolje. Dolgoročna institucionalna reforma in finančno načrtovanje, ki spodbuja večjo ekoučinkovitost, lahko pomagata pri pospeševanju teh dejavnosti. To je mogoče dopolniti s tržno zasnovanimi instrumenti, kot je na primer odmik od do okolja škodljivih denarnih podpor za podpiranje razvoja in uporaba okoljskih izboljšav v proizvodnji, prenosu energije in kmetijstvu lahko močno pripomorejo k prehodu na bolj trajnostne gospodarske dejavnosti.

Mnoge politike Evropske unije že vključujejo okoljske cilje in razviti so proračuni za spodbujanje dejanj in vedenja v skladu z okoljskimi cilji, na primer v skladu s skupno kmetijsko politiko. Ne glede na to pa ima lahko Evropa pri upoštevanju sprememb, ki nastanejo zaradi rabe tal, koristi od povečanega sodelovanja med sektorji. Reševanje vprašanja uravnoteženih in medsebojno povezanih območij je lahko uspešno zaradi sodelovanja na primer med urbanističnim in prometnim načrtovanjem. Pa tudi zaradi skupne uporabe strukturnih in kohezijskih skladov Evropske unije.

Prometni sektor je dober primer za poudarjanje prednosti bolj celovitih pristopov. V tem sektorju je nešteto medsebojno povezanih gonilnih sil in obremenitev, ki vplivajo na okolje. Na eni strani je sektor dosegel znatno zmanjšanje emisij onesnaževal zraka, kot so predhodniki ozona in snovi, ki zakisljujejo. Na drugi strani pa emisije toplogrednih plinov še vedno naraščajo, ker potrebe po prevozu (tovora in potnikov) presegajo te izboljšave.

V skladu z razvojem mest v Evropski uniji ima prometna infrastruktura trikratni učinek na tla. Porablja dobra kmetijska zemljišča, povečuje stopnjo pozidanosti zemljišč in vpliva na razdrobitve habitatov. Poleg tega izpostavlja prebivalstvo hrupu.

Zaradi naših vedno večjih želja po mobilnosti po cesti in zraku so vprašanja v zvezi s prevozom na vrhu okoljskega seznama prednostnih nalog tako na lokalni kot svetovni ravni. V zvezi s prometom je precej vprašanj, od krajevnih (urbanistično načrtovanje in načrt) do svetovnih (toplogredni plini in podnebne spremembe).

Dolgoročne, bolj celostne akcije so prinesle bistvene prednosti. Dajatve na goriva ponazarjajo učinkovitost dolgoročnih premikov v gospodarskih spodbudah po tržno zasnovanih instrumentih. Ameriška in evropska tehnologija vozil sta v bistvu enaki. Ne glede na to pa so približno 50-odstotne evropske dajatve na gorivo spodbudile spremembe v vedenju potrošnikov. Skupaj s političnim pritiskom glede uporabe tehnologij je postala učinkovitost goriva evropskih avtomobilov zaradi teh dejavnikov v zadnjih desetletjih skoraj dvakrat večja kot pri ameriških, pri katerih so dajatve na goriva precej manjše. Študije kažejo, da bi lahko dosegli velik prihranek energije, če bi podobne pristope uvedli tudi v cene energije.

Kaj lahko storimo

Davčna reforma lahko prispeva k bolj trajnostnemu razvoju in bolj zdravemu okolju. Postopen premik davčne osnove z obdavčevanja 'dobrih virov', kot so investicije in delovna sila, k obdavčitvi 'slabih virov',

---

kot sta onesnaževanje in neučinkovita raba, bi prav tako pripomogel k vključitvi okoljskih stroškov v cene storitev in izdelkov. To bi v zameno ustvarilo realnejše tržne cenovne signale.

Načrtovalci politike lahko oblikujejo spremljevalne ukrepe, s čimer zagotovijo socialno pravičnost okoljskih dajatev. Revnejši člani skupnosti v glavnem porabijo večji del dohodka za osnovne potrebe, kot so hrana, voda in energija. Kot so pokazale študije, dajatve na električno energijo bremenijo predvsem revne, medtem ko dajatve za promet na ta del prebivalstva pravzaprav nimajo vpliva, saj večinoma ne uporabljajo zasebnega prevoza. Dajatve na onesnaževanje so glede vpliva na socialne skupine v glavnem nevtralne.

Politike, ki prejemajo več dohodkov iz porabe in manj od delovne sile, lahko prav tako zagotovijo širšo davčno osnovo kot odgovor na zmanjšujočo se delovno silo in starajočo se družbo.

Sedem tematskih strategij je bilo razvitih v skladu s šestim okoljskim akcijskim programom. Med spodbude za dolgoročno načrtovanje spadata tudi vključevanje varstva okolja v sektorsko politiko in Strategija trajnostnega razvoja Evropske unije.

Dolgoročne politike usklajevanja lahko spodbudno vplivajo na prestrukturiranje finančnih instrumentov, tržnih cen in dajatev, ki so potrebni za zmanjšanje naraščajočih in vedno bolj očitnih stroškov za rabo naravnih virov planeta. Koristi okoljske učinkovitosti, ki iz tega izhajajo, lahko prav tako pripomorejo h konkurenčnosti evropskega gospodarstva. Boljša energetska produktivnost in raba virov v Evropi lahko pomagata delno nadomestiti druge konkurenčne prednosti, ki jih uživajo razvijajoča se gospodarstva v Aziji in Južni Ameriki.

Ne glede na to obstajajo velike ovire za smotrno in učinkovito izvajanje politik na vseh ravneh uprave v Evropski uniji. Študije Evropske agencije za okolje kažejo, da je institucionalna sestava prav tako pomembna kot oblikovanje same politike.

Podpora javnosti izboljšavam v okolju, doseženim v zadnjih desetletjih, se kaže v ugotovitvah raziskave Eurobarometer 2005, po katerih so prebivalci Evrope pripravljeni storiti še več. Kot dokazuje to poročilo, je treba zares storiti več, kar velja za vlade in za državljane, da bi gospodarski razvoj uskladili z nosilnimi zmogljivostmi Zemlje.

Evropa ima vse možnosti, da prevzame vodilno vlogo z oblikovanjem pametnejše, bolj konkurenčne in varnejše evropske družbe. Tovrstni napredek bi spodbudil izboljšave v globalni okoljski učinkovitosti in enakosti, ki konec koncev varuje evropsko kakovost življenja.